

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. Præterea 7.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

IN TIT. XXI. DE TESTIBUS COGENDIS.

SUMMARI A.

1. Iure civili testes in causa civili coguntur indistinctè.
2. Iure Can. si requisiti tergiversentur testimonium dicere.
3. Licet iuraverit testis, se non dicaturum veritatem.
4. In causa criminali de iure Can. testes quando admittantur.

HOc Tit. docemur, quando testes ad testimonium ferendum cogendi sint. † Et quidem de iure civili indistinctè compelluntur testes ad dicendum testimonium, ut in *l. Si quando 15, C. De testib. & l. 3, §. exhibere D. De tabulis exhib.* Exceptis iis, qui enumerantur in *l. 4, & l. 5, D. De testib.* veluti sunt locer, gener, vitricus, privignus, consobrinus, patronus, libertus, & similes, qui inviti testimonium non dicunt, dummodò aliunde probatio haberi possit, alias & hi coguntur, ut dixi, in *c. Si qui testimonium circa fin. sup. tit. prox.*

Secus est de iure Canonico, quo in causa civili testes primùm moentur, & si requisiti tergiversentur, cogi possunt per censuram Ecclesiasticam, *c. 1. c. Caterium 6, & c. Dilectorum 10, in fine h. tit.* Hisdem quoque exceptis hoc iure, qui & de iu-

re civili, *d. l. 4, & l. 5.* † Idque ad eò obtinet, etiam si iuraverit testis, se non dicturum veritatem, quia nihilominus, non obstante tali iuramento, compellitur à iudice, *c. Intimavit 18, c. Constitutus 45. sup. tit. prox. & c. fin. h. tit.* cum tale iuramentum ipso iure nullum sit, utpote quod peccatum contineat suppressendi veritatem, in alterius præiudicium, *can. Quisquis xi. q. 3, & c. 1. inf. De crim. falsi* Nisi quòd ad cautelam ab hoc iuramento detur absolutio, propter vulgi opinionem, sicut *d. c. fin.* intelligunt Gl. & Panorm. *ibid.*

In causa verò criminali de iure Canonico testes non compelluntur, *d. c. Dilectorum 10 h. t.* Nisi aliunde veritas haberi non possit, *c. Pervenit 5, h. t.* Expedi enim reipublicæ delicta nocentium esse nota, ut puniantur, *l. Eum qui 18, in pr. D. De injur. l. Ita vulneratus 52, D. Ad L. Aquil. & c. Ut fama 35, inf. De sent. excommunic.* In duobus tamen casibus indistinctè testis in criminali causa compellitur de iure Canonico, videlicet ubi testis dolo, vel timore partis adversæ, recusat testimonium ferre, *d. c. Pervenit & c. 3, h. t.* Atque ita inter se conciliari possunt ea, quæ de testibus cogendis variè à Dd. disputantur.

In Cap. Præterea 7.

SUMMARI A.

1. Incontinenti fieri variè dicitur.
2. Testis ex incontinenti corrigere errorem potest, non ex intervallo.
3. Nequè durante eodem iudicio.
4. Correctio incontinenti fieri quando dicatur.
5. Correctio ex intervallo facta an admittenda.
6. Vtri testimonio, priori an posteriori, credendum sit.

NOta hic in fine textum singularem, quòd testi permissum sit ex incontinenti dictum suum corrigere, non verò ex intervallo. † Et quamvis verbum, *Incontinenti*, varias interpretationes habeat (aliquando enim incontinenti fieri dicitur, quod sit intra triduum, ut in *l. fin. C. De errore advocat.* aliquando aliquibus horis interiectis, *l. Quod ait lex 23, §. fin. D. Ad L. Iul. de adult.* Rursus aliquando cum aliquo spatio, ut in *l. 1, §. item fisa legatum D. Ad L. Falcid.*) hoc tamen

loco intelligitur incontinenti fieri, quod statim sit nullo interposito intervallo, ut textus ipse se explicat, quemadmodum in simili *l. C. Ulpianus in l. Iuligentium 7, §. quinimò D. De pactis.* Itaque incontinenti opponitur ex intervallo. † Quòd autem testis errorem suum ex incontinenti corrigere possit verò non ex intervallo, ratio hæc est, quòd ea, quæ incontinenti fiunt, ipsi actui inesse censentur, *d. §. quinimò:* ac proinde nullum errorem admissum esse ius interpretatur.

Ex quo liquet, quàm falsa sit eorum sententia, qui putant, testi permissum esse errorem suum corrigere, durante eodem iudicio: exemplo partis litigantis, cui licitum est errorem suum, commissum à se in iudicio, usque ad sententiam corrigere, *per text. in l. Error 7, C. De juris & facti ignor.* Nam aliud est in parte litigante, aliud in teste, ut paulò pòst dicam Similiter & Innocentium malè hìc existimasse, dum vult, testem ex incontinenti posse

ri posse corrigere errorem suum, ubi partibus aut alicui personæ nondum locutus est.

4 Cæterum Did. Covarruvias *Var Resol lib. 2, c. 13 num 8, vers. Cæterum*, existimat ex incontinenti tunc fieri correctionem, ubi ea sit, priusquam tabellio, id est Notarius responsionem testis priorē scripserit, *alleg. Gloss. in can. Apud misericordem xxxii. q. 1. quam ipse insignem vocat & notabilem & singularem ex Alex. & Lanfranco*. Addit præterea Covarr. *ibid.* idem esse, ubi testis post dictum testimonium nondum partibus locutus est, idque arbitrio iudicis relinquendum esse. Quod & rectè censet Hostiensis, *hic in fine*, inquit: Licet incontinenti fieri varias interpretationes recipiat, tamen verius est, id relinquendum esse iudicis arbitrio; qui attentâ qualitate testis, & utrum tractaverit cum partibus, aliisque circumstantiis consideratis, correctionem testis vel reprobabit, vel admittet. Neque id à juris ratione alienum est, cum testis fides, quantum scilicet ipsi credendum sit, ex persona ipsius pendeat, atque aded ab æstimatione iudicis, *l. 2. & l. 3. D. De testib.*

5 Sed constituamus testem ex intervallo non incontinenti correxisse testimonium suum, quaestionis est, an hæc correctio admittenda sit. Et certum est, admitti non debere, *per hunc text argumentum sumpto à contrario sensu*, nisi error à teste probetur, *arg. d. l. Error 7, C. De iur. & facti ignor.* Unde hic notandum est, testi permissum esse corrigere testimonium suum ex incontinenti, nullo etiam probato errore; ex intervallo verò non nisi ostenso errore. Covarr. *loco sup. cit.* Error verò ostenditur, si probabilis ab eo oblivio allegetur; quod tamen & iudicis erit dispicere. Unde quod antè dixi, testi permissum esse corrigere errorem suum, accipiendum est ex incontinenti; ex intervallo non aliter, quàm probato errore.

6 Ubi autem testis errorem suum ex intervallo non probat, hic rursus dubitationis est, utri testimonio, priori, an posteriori credendum sit. Bald. *in l. Gestanum. 6, C. De re judic.* existimat utrumque testimonium reiiciendum esse, siquidem hic testis non tantum periurus est, sed & crimine falsi obstringitur, *l. Eos 27, D. Ad L. Corn. de fals. & c. Sicut nobis 9, sup. tit. prox.* Nam alterum saltem falsò deposuit, usque aded, licet adserat (sed non probet, se prius testimonium per errorem, poste-

rius verò ex certa scientia, & secundum rei veritatem dixisse. Nam talis excusatio non juvat in delictis, quæ in dubio præsumuntur dolo admitti, *c. 1, & ibi elegans Gl. inf. De præsumpt. & l. Si non convitii C. De injur.* Accedit, quòd in hac contrarietate decerni non potest, utrum prius, vel posterius testimonium verum sit, ac proinde mutuo sibi fidem derogant, *arg. l. Scriptura 14, C. De fide instrum. & l. Vbi pugnancia D. De R. l.*

Verior nihilominus juris opinio est, prius testimonium tantummodò valere, neque tolli sive corrigi per posterius ex intervallo. Quod probatur ex ratione *d. c. Sicut nobis sup. tit. prox. & ibi Gl. in fine & l. Generaliter 13, in fine C. De non num. pecun.* dum inquit, nimis indignum esse, ut quod sua quisque voce dilucidè testatus est, id in eodem casum infirmare, proprioque testimonio resistere. Atque hanc communem esse sententiam probat ex aliis Dd. Covarr. *d. c. 13, num. 8, vers. Tertium est*, quam & Camera Imperialis observat, teste Myasing. *cent. 2, observ. 86*, Qui licet de teste loquatur deponente in diversis iudiciis contrarium, nihilominus idem est & de eodem iudicio, præsertim cum & ex priori testimonio jus partii quaesitum sit, quòd latius persequere apud Jac. Menoch. *De arbitr. jud. lib. 2, casu 105*.

Non obstat, quòd huiusmodi testis sit periurus, & crimen falsi incurrerit; quia id verum est quoad ipsum testem, qui eo ipso, quod retractat prius testimonium, faceret antè se falsò deposuisse; non verò quoad ipsos litigantes, quibus hæc retractatio nocere non potest, tamquam jus ex priori testimonio sibi acquisierit, propter rationem *d. l. Generaliter*, cujus antè meminimus, & *c. Per suas 10, sup. De probat.*

Nec quoque movet, quòd in contrarietate testimoniorum unius eiusdemque testis discerni non possit, utrum verum vel falsum sit; quia juris præsumptio stat pro priore testimonio, quòd verum dixerit, & ratione *d. l. Generaliter & d. c. Per suas*.

Quare neque impediunt textus in *d. l. Scriptura & in d. l. Vbi pugnancia*, quia in his casibus loquuntur, ubi res est dubia & perplexa: at in proposito argumento, nullum dubium est, nulla perplexitas, cum iura priori testimonio fidem potius adhiberi velint, ut jam dictum est.